Apie Šmalkaldeno nuostatus

Prieš 490 metų, 1536-aisiais, daktaras Martynas Liuteris pradėjo rašyti Šmalkaldeno nuostatus (Die Schmalkaldischen Artikel), kuriuos publikavo 1537 m. Tai – vienas iš Liuteronų bažnyčios konfesinių raštų, įtrauktų į Santarvės knygą *(1580). Bet ar šis dokumentas gerai, jei išvis, pažįstamas mūsų tikintiesiems?*

Atsako kun. Remigijus Šemeklis

Mūsų bažnyčios tikintiesiems geriausiai pažįstami dr. M. Liuterio *Mažasis* ir *Didysis Katekizmai* bei *Augsburgo tikėjimo išpažinimas*. Nė vienas žmogus, nesimokęs *Mažojo Katekizmo*, negalėtų ir neturėtų tapti Liuteronų bažnyčios nariu, nes jame glaustai perteikiami svarbiausi dalykai, ką turi žinoti ir tikėti kiekvienas krikščionis. *Didysis Katekizmas* ir *Augsburgo tikėjimo išpažinimas* yra labiau skirti kunigams bei visiems teologija besidomintiems aktyviausiems bažnyčios nariams.

Tačiau *Santarvės knygoje*, kurioje sudėti svarbiausi liuteroniško tikėjimo raštai, *Šmalkaldeno nuostatai* eina iškart po *Augsburgo tikėjimo išpažinimo* ir *Apologijos* (Apgynimo), o tai rodo ypatingą šių nuostatų svarbą liuteronų teologų akyse. Jie yra skirti kunigams ir teologams, kad šie neperimtų ir nepradėtų skelbti svetimų mūsų Bažnyčiai mokymų.

Ordinacijos dieną aš savo parašu patvirtinau pasižadėjimą, kad „savo gyvenimo ir mokymo pagrindu laikysiu Šventąjį Raštą (Bibliją), kaip jį aiškina *Apaštališkasis*, *Nikėjiškasis*, *Atanaziškasis* ir nepakeistas *Augsburgo* tikėjimo išpažinimai, daktaro Martyno Liuterio *Katekizmai* ir *Santarvės* knygos". Nė vienas kunigas ordinacijos dieną neturėtų būti verčiamas duoti pažado, kurio nepajėgs išpildyti, pavyzdžiui, kad per gyvenimą nepadarys jokių nuodėmių ar klaidų. Bet privalo pasižadėti daryti tai, ką pajėgus įgyvendinti kiekvienas krikščionis: savo gyvenimą, tikėjimo dalykų suvokimą ir mokymą nuolatos gerinti gilinantis į Šventąjį Raštą ir konfesinius raštus. Vienas tokių raštų ir yra Šmalkaldeno nuostatai.

Kas yra „Šmalkaldenas"? Kokios buvo Nuostatų *atsiradimo aplinkybės?*

Šmalkaldenas yra miestas Tiuringi-

joje, Vokietijoje. 1530 m. imperatoriui Karoliui V-ajam buvo pristatytas *Augsburgo tikėjimo išpažinimas*. Imperatorius išklausė, tačiau pilnai jo nepalaikė ir jam nepritarė. Todėl 1531 m. buvo įkurta *Šmalkaldeno lyga*, kurios metu protestantišką Reformaciją palaikantys įtakingi Vokietijos kunigaikščiai susitarė bendrai gintis, jei imperatorius nuspręstu ginklu išnaikinti Reformacijos šalininkus. 1532 m. sudaryta religinė taika, kuri truks neilgai. Laikui bėgant prie *Šmalkaldeno lygos* prisijungs vis daugiau kunigaikščių bei miestų.

Šmalkaldeno lygos kunigaikščiai paprašė Martyną Liuterį sudaryti svarbiausias tikėjimo tezes, kurias jie, kartu su iškiliausiais teologais, 1537 m. galėtų peržiūrėti, patvirtinti ir pasirašyti, įsipareigodami jų laikytis. Šios Liuterio tezės buvo pavadintos „Šmalkaldeno nuostatais".

Neseniai išgirdau tokį taiklų pastebėjimą, kurį vienas liuteronų kunigas pasakė katalikų kunigui: „Jei jūs būtumėte už mus taip uoliai meldęsi, kaip uoliai mus stengėtės persekioti ir keikėte, mes vis dar būtume viena bažnyčia". Kartais žmonės nesusimąsto, kad Reformacijos pasekmė, jog popiežius prarado pusę bažnyčios, t.y. visą Europos Šiaurę. Tačiau to buvo galima išvengti, nes Liuteris ir jo šalininkai nesiekė sukurti naujos bažnyčios. Jie save laikė gerais, Šventojo Rašto mokymo besilaikančiais katalikais, t.y. Vakarų Bažnyčios dalimi.

Prasidėjus Reformacijai, Liuterio šalininkai ne kartą išreiškė savo pageidavimą, kad būtų sušauktas visuotinis Bažnyčios susirinkimas ir teologai galė-

CONCORDIA

יהוה

Christliche

Widerholete einmütige Bekentnüs

nachbenanter Churfürsten / Fürsten vnd

Stende Augspurgischer Confession / vnd derselben

Theologen Lere vnd glauben:

Mit angehefftet / in Gottes wort / als der einigen Richt-

schnur / wolgegründter erklerung etlicher Artickel / bey

tų išspręsti kilusius nesutarimus, kurie susiję su svarbiausiais tikėjimo, mokymo ar kitais praktiniais klausimais. Tam visai nebūtina skelbti karų. Istorijoje ne kartą matome, kad Bažnyčia taip spręsdavo kilusius nesutarimus ar užbaigdavo teologinius ginčus. Tačiau Romos popiežiai vis delsė, savo priešininkus vadindami „protestantais" ir „eretikais".

Galiausiai 1536 m. popiežius Paulius III, įdėjęs nemažai diplomatinių pastangų, kad įgytų kunigaikščių palankumą, pareiškia apie ketinimą 1537 m. Mantujoje (Italija) sušaukti bažnytinį susirinkimą. Tačiau jis buvo sušauktas tik 1545 m. Trente, o jame nebuvo atstovaujami evangelikai.

Žinia apie galimą bažnytinį susirinkimą paskatino Reformacijos šalininkus tartis dėl svarbiausių krikščioniško tikėjimo nuostatų, kurių jie vieningai laikysis ir bandys apginti šiame bažnytiniame susirinkime. Šie susitarimai dabar vadinami *Šmalkaldeno nuostatais*. Tačiau juos ruošiant pasimatė, kad ir patys evangelikai kai kuriais klausimais neturi vieningos pozicijos. Paaiškėjo, kad ne visais klausimais pavyks susitarti.

Jei *Augsburgo tikėjimo išpažinimą* parengęs Pilypas Melanchtonas ven-

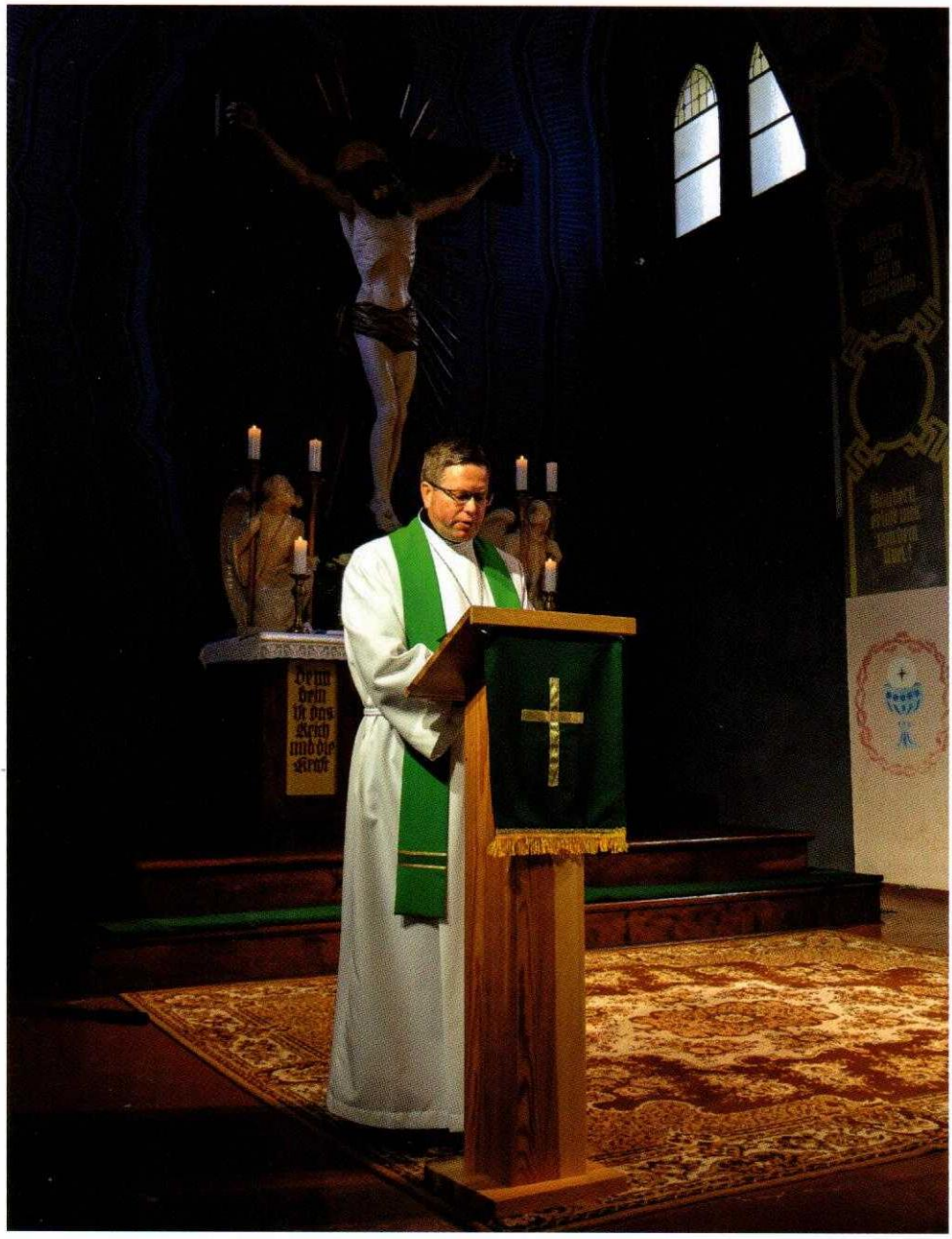

Kun. Remigijus Šemeklis Šilutės Martyno Liuterio bažnyčioje

gė aštrių temų ir vėliau atliko dar keletą pakeitimų, kad išpažinimas įtiktų radikalesniems reformatoriams, tai *Šmalkaldeno nuostatų* rengimui vadovavęs Martynas Liuteris nevengė aštresnių pasisakymų. Šiuos nuostatus turėtume laikyti Martyno Liuterio testamentu. Liuterio laikais ir vėliau, testamente, be turtų, paveldėtojams dažnai būdavo paliekami ir dvasiniai nurodymai. Tuo metu Liuteris kentė nemažai sveikatos problemų. Ir teisinė padėtis buvo nepavydėtina – jis buvo paskelbtas eretiku, esančiu už apsaugą teikiančio įstatymo ribų. Tad kunigaikščiai primygtinai prašė, kad

Liuteris surašytų tezėse savo dvasinį testamentą. Jei jis būtų miręs ar nužudytas, jo valia sekėjai ir toliau turėtų laikytis nuostatuose nubrėžtų gairių diskusijose tiek su Romos bažnyčia, tiek su kitų protestantiškų bažnyčių ir atšakų atstovais. Todėl vėlesniems liuteronų teologams *Šmalkaldeno nuostatai* tapo liuteroniškojo tikėjimo lakmuso popierėliu.

Šmalkaldeno nuostatai buvo papildyti aktualiu Melanchtono parengtu traktatu *Apie popiežiaus galią ir viršenybę*, kadangi popiežiaus spendimus Romos bažnyčia buvo prilyginusi visuotinio bažnytinio susirinkimo sprendimams. Vis tik 1537 metų žiemą *Šmalkaldeno lygai* priklausantys kunigaikščiai, susipažinę su Liuterio parengtais *Šmalkaldeno nuostatais*, nusprendė, kad siekiant išlaikyti vienybę tarp protestantų teologų, bažnytiniame susirinkime verčiau derėtų vadovautis Melanchtono parengtais ir teologų pripažinimo sulaukusiais *Augsburgo tikėjimo išpažinimu* bei *Apologija*, nei Liuterio nuostatais...

Ar Šmalkaldeno nuostatai *yra išversti į lietuvių kalbą?*

Šmalkaldeno nuostatai yra išversti į daugelį kalbų, tarp jų – ir į lietuvių. Šiuo metu jie redaguojami ir bus išleisti kartu su *Santarvės knygos* raštais. Tikėkimės, kad artimiausiu metu turėsime visus svarbiausius konfesinius raštus lietuvių kalba. Knygos leidimu rūpinasi kun. Mindaugas Dikšaitis.

Kuo reikšmingi Šmalkaldeno nuostatai?

Šmalkaldeno nuostatuose įtvirtinamos svarbiausios liuteroniškojo tikėjimo dogmos bei nuostatos, kuriomis rėmėsi vėlesni liuteronų teologai ir kurių laikomės iki šiol. Šiuose nuostatuose įtvirtinama išteisinimo per tikėjimą doktrina kaip svarbiausias ir centrinis mokymas. Liuteronų teologai sutarė, dėl kurių punktų galima daryti nuolaidas, t.y., kurie yra neesminiai krikščioniškame tikėjime (*adiafora*), o kuriais klausimais privalome ištikimai stovėti iki galo krikščioniškame mokyme. Šiais laikais vėl atsiranda naujų „karštų" temų. Vienais klausimais mes galime priimti nuomonių įvairovę, tačiau kitais turime ištikimai laikytis Dievo Žodžio tiesos.

Kuo Šmalkaldeno nuostatai *aktualūs dabar, kodėl tai svarbus liuteronams dokumentas?*

Jei *Augsburgo tikėjimo išpažinimu* Melanchtonas siekė išreišti tikėjimo dalykus, kurių bendrai laikosi ir išpažįsta visa Bažnyčia, tai *Šmalkaldeno nuostatuose* Liuteris labiau akcentuoja tuos dalykus, dėl kurių nesutariama, ir nuosekliai dėsto protestantų teologų išsakomus svarbiausius argumentus, kviesdamas diskusijai. *Šmalkaldeno nuostatai* – labai svarbus šaltinis, siekiant pažinti ir giliau suvokti liuteronišką identitetą, tikėjimą ir mokymą.

Žinoma, šiais laikais skaitytojui gali kliūti Liuterio retorika ar tam tikri posakiai, bet turime nepamiršti, kad tai yra poleminiai XVI amžiaus raštai. Liuteronų nuostata visuomet buvo, kad Bažnyčios vienybės pagrindas – panašiai suvokiamas ir Dievo Žodžiu paremtas mokymas.